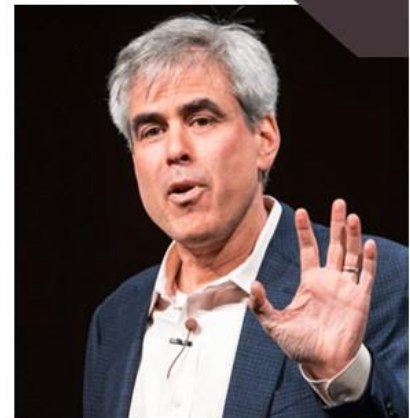
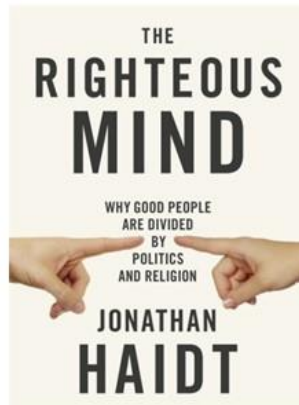
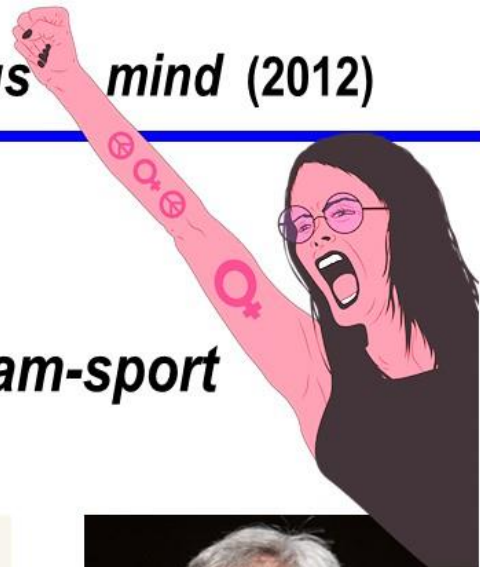

Jonathan Haidt: *The righteous mind* (2012)

DEEL III hoofdstuk 11

religie is een team-sport

religie is een *team-sport*

samenvatting p.54

Haidt duidt de herfst-festiviteiten rond de *University of Virginia* als tribaal dergelijke collectieve festiviteiten dienen om groepen te smeden
voetbal (vooral alles er omheen) is een vorm van religie; het dient hetzelfde doel

religie is een *team-sport*

samenvatting p.54

sport is een dure, verspillende traditie die mensen aanzet tot irrationeel groepsgedrag maar de functie ervan ligt op een ander vlak dan het *profane*: het is een *evocatie tot het heilige* sport triggert de *hive-switch*, geeft participanten het gevoel deel uit te maken van 'iets groters'

'moraliteit verbindt en verblindt'

samenvatting p.54

religies zijn *sociale feiten* (Durkheim): ze bestaan 'inzoverre ernaar gehandeld wordt' je kunt religies evenmin bestuderen in individuen als bijen-gedrag in individuele bijen

"een religie is een systeem van overtuigingen en praktijken [...] die allen die erbij zijn aangesloten samenbinden in één morele gemeenschap, genaamd geloof" (Durkheim)

het 3e principe van de morele psychologie is daarom: '*moraliteit verbindt en verblindt*'

religie, ideologie & fundamentalisme

samenvatting p.54

religie-critici focussen op de irrationaliteit van religieuze overtuigingen van 'gelovigen' ze vinden religie irrationeel, en daardoor gevaarlijk en een verspilling van *menselijk kapitaal* die focus maakt ze blind voor de belangrijkste functie van religie: samenbinden / cohesie daarmee is een grondige bestudering waardevol voor een beter begrip van moraal & politiek

de aanslagen op de *Twin Towers* (9/11) werd door partijen aan verschillende zaken geweten rechts wees de vinger naar de islam, links naar fundamentalisme, sommigen naar religie

de eenzame gelover

samenvatting p.54

the *New Atheists* menen dat religies gelovigen weghouden van wetenschap en democratie de *Four Horsemen* vertegenwoordigen het militante geluid van het *New Atheism*:

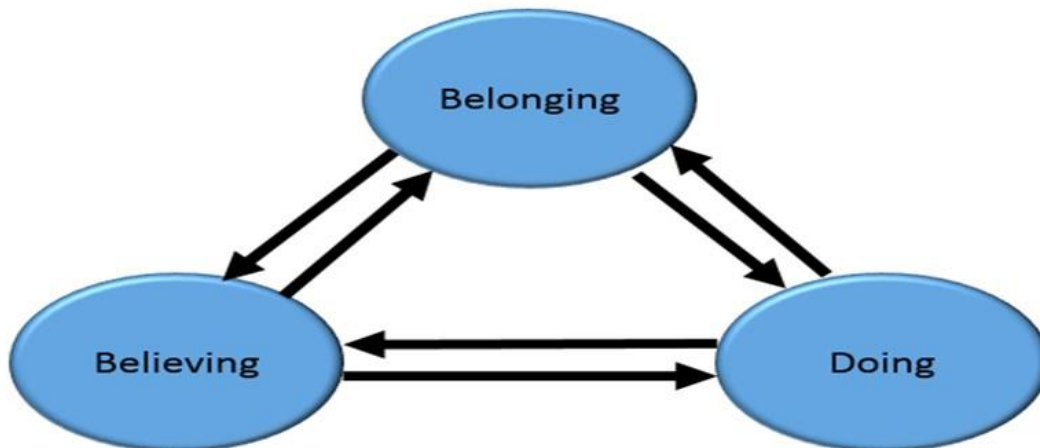
- Sam Harris: *The end of faith: religion, terror, and the future of reason* (2004)
- Richard Dawkins: *The God delusion* (2006)
- Daniel Dennett: *Breaking the spell: religion as a natural phenomenon* (2006)
- Christopher Hitchens: *God is not great: how religion poisons everything* (2007)

de sociale gelover

samenvatting p.54

maar deze reductie is net zoets als 'het voetbal' reduceren tot het schoppen tegen een bal je moet kijken naar hoe religieuze overtuigingen en praktijken gemeenschappen smeden deze gemeenschappen zijn ook sociaal en politiek van aard; niet te reduceren tot 'geloof' 'gelooven', 'doen' en 'behoren tot een gemeenschap' liggen in elkaars verlengde

deze visie verschilt van die van de *New Atheists*, die religie zien als geloof in fabels

de sociale gelover

samenvatting p.55

Durkheim kijkt naar de *functie* van overtuigingen en praktijken in het proces van socialisatie overtuigingen zijn *post hoc* constructies om gedrag (individueel of collectief) te legitimeren met de rationalisaties waarmee we ons gedrag legitimeren proberen we ons te conformeren

de *New Atheists* baseren zich impliciet op Plato's idee van *de Rede* als menner van emoties

David Hume stelde daar tegenover: '*de Rede is de slaaf van de intuïties*'

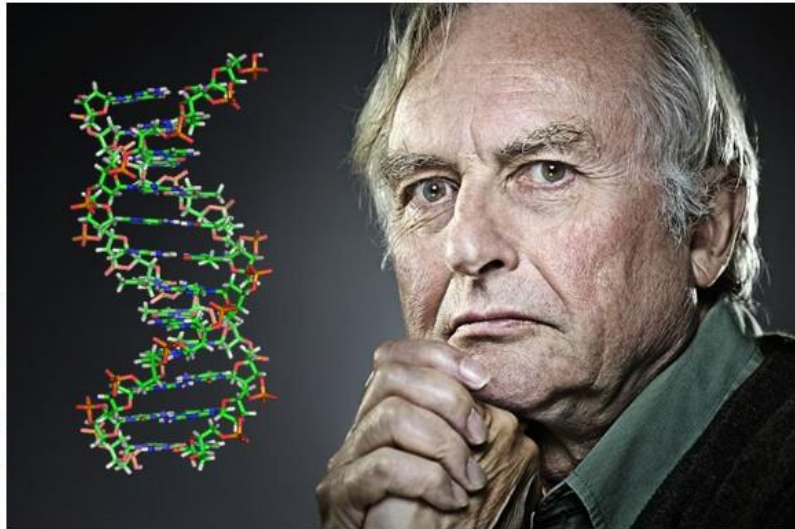
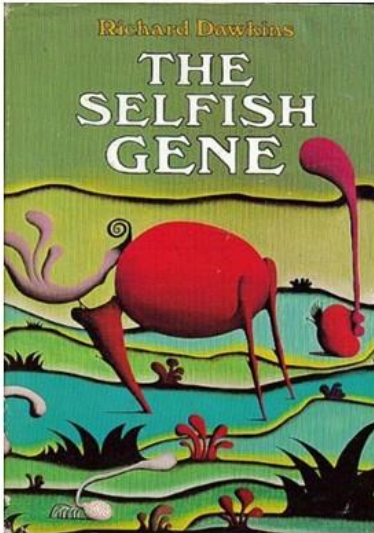
religie gaat niet over de *juistheid* een *geloof*, maar over de *functie* van bijbehorende *intuïties*

mensen maken deel uit van een morele gemeenschap, gebaseerd op bepaalde waarden

hun morele / religieuze / politieke overtuigingen moeten dan ook in dat licht worden begrepen

de *New Atheists*: bij-producten → parasieten p.55

natuurlijke selectie elimineert duur en overbodig gedrag uit het repertoire van een populatie toch heeft elke cultuur een tijd- & energie-consumerende, vijandige, illusoire religie om dit te verklaren moet religie adaptief zijn, of een onfortuinlijk bij-product van de evolutie *New Atheists* zien religie als een bij-product van culturele evolutie, in de vorm van *memen*

Richard Dawkins: “*the selfish meme*” (1976)

- een *meme* is een eenheid van informatie die codeert voor een idee of gebruik
- een *meme* is de culturele *unit of selection*, zoals genen de biologische *unit of selection* zijn (bijv: melodieën, ideeën, stopwoorden, mode, technieken, eetgewoonten, kunst, religie)
- *memen* verspreiden zich in de *meme-pool* via imitatie en taal
- net als genen zijn *memen* ‘zelfzuchtige’ *replicateurs* met maar één doel: zelf-replicatie

“Memen moeten worden beschouwd als levende structuren. Wanneer je een vruchtbaar meme in mijn geest plant, parasiteer je letterlijk op mijn brein en maak je het tot een medium voor de verspreiding van het meme, op dezelfde manier waarop een virus kan parasiteren op het genetisch mechanisme van een gastheer-cel.”

“God bestaat, al was het enkel maar in de vorm van een meme; het gods-meme [...] Het meme voor blind geloof verzekert zich van zijn voortbestaan door een rationeel onderzoek af te raden.”

de *New Atheists*: bij-producten → parasieten p.55

1] mensen hebben een hyperactieve *agency-detectie*: we zien in alles een intentie / doel
deze *detectie* is geëvolueerd voor *overleving*, niet voor *accuraatheid* ('*better safe than sorry*')
zo heeft de pre-historische mens van alles *geantropomorfiseerd*: planten, dieren, het weer...

de *New Atheists*: bij-producten → parasieten p.55

zo ontstond een pantheon aan goden die verantwoordelijk werden gehouden voor fenomenen
geluk & ongeluk konden zo geïnterpreteerd worden als zegen / straf voor deugd / zonde

het geloof in boven-natuurlijke krachten is een bij-product van een functionele adaptatie
deze *module* in onze psyche heeft geleid tot religiositeit: beschouw alles als '*agency*'
New Atheists menen dat religies dit uitbuiten: '*geloof in een God met een bedoeling*'

de *New Atheists*: bij-producten → parasieten p.55

2] cultuur / religie / mythologie is verder geëvolueerd: geloven in goden, demonen, etc de meeste concepten overleven niet lang, maar sommige gaan generaties lang mee net als genen (via DNA) reizen *memen* (via breinen) door de ruimte en in de tijd ook memen zijn onderhevig aan *darwiniaanse selectie*: ze *repliceren*, *muteren*, etc criterium is niet of de *meme* voordelig is voor het individu, maar of het wordt doorgegeven

sommige religies slagen er beter in om de menselijke geest te kapen en zich te verspreiden vgl: hoe *zombie-parasieten* het gedrag van slakken manipuleren om hun genen te verspreiden zo ook laten religies hun slachtoffers dingen doen die niet het individu of de groep dienen zoals het *rhino-virus* de patiënt laat niezen, zet religie mensen aan tot irrationeel gedrag

de *New Atheists* geloven echter wel in *rationaliteit* als medicijn tegen *memes* de wetenschap moet mensen laten inzien dat religie misleidend en gevaarlijk is

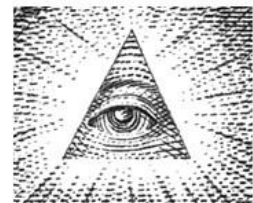
(Thomas Kuhn's notie van *paradigma* ziet ook wetenschap als vorm van gekopieerd gedrag)

een beter verhaal: bij-producten → *groep-selectie*

religie kan ook beschouwd worden als *adaptatie*: iets dat individuen of groepen bevoordeelt *cognitive modules* (zoals *agency-detectie*) hebben geleid tot religieus gedrag dit zijn geen disfunctionele *memen*, maar functionele bij-producten die coöperatie bevorderen niet individuen of genen, maar *religies* evolueerden, en schiepen morele gemeenschappen

sedentaire samenlevingen groeiden in complexiteit, en goden werden moralistisch goden die egoïsme en geweld bestraffen dragen bij aan gedrag gericht op coöperatie

geloof in alziende goden ontmoedigt norm-overschrijdend gedrag individuen die zich gadeslagen voelen internaliseren de groepsnorm goden die collectieve straffen uitdelen dragen bij aan sociale controle

ook zal er meer geroddeld worden, wat een evaluatie van personen en relaties is beschamen, uitsluiten en bestraffen zijn gereedschappen om individuen te laten conformeren door groepen te beschouwen als reële entiteiten die elkaar beconcurreren, wordt religie reël

een beter verhaal: bij-producten → groep-selectie

Richard Sosis onderzocht 200 communes in de V.S. gesticht in de 19^e eeuw
communes overleven alleen als ze individualisme onderdrukken
leden van communes / sekten verwerpen de geldende morele *matrix*
veel van de 19^e-eeuwse communes waren religieus, sommige seculier

- slechts 6% van de seculiere communes functioneerden nog 20 jaar na oprichting
- 39% van de religieuze communes functioneerden nog 20 jaar na hun oprichting

een beter verhaal: bij-producten → groep-selectie

duurzame communes worden gekenmerkt door de opofferingen die ze eisen van de leden
bijv: geheel-onthouding, vasten, klederdracht, banden verbreken met de buitenwereld, etc
rituelen, regels en andere verplichtingen werken het beste wanneer ze geheiligd worden
in seculiere organisaties kunnen leden een eigen kosten/baten-analyse maken

religieuze praktijken zijn niet irrationeel, maar een oplossing voor een probleem:

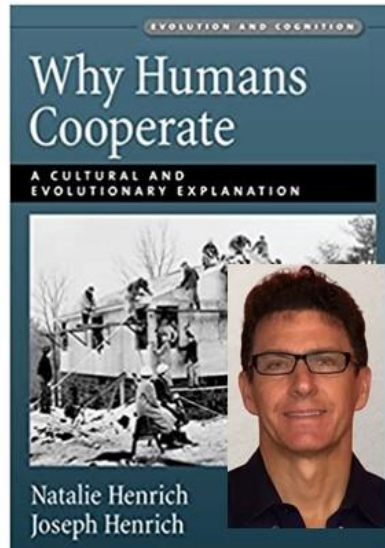
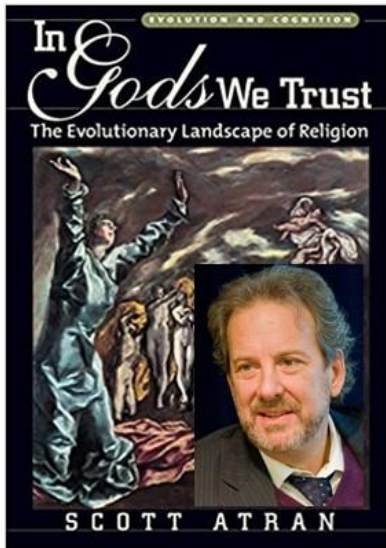
hoe mensen te laten samenleven en -werken die geen genetische verwantschap hebben

heiligheid *verbindt* mensen, maar *verblindt* hen ook voor de willekeur van hun geloof

een beter verhaal: bij-producten → groep-selectie

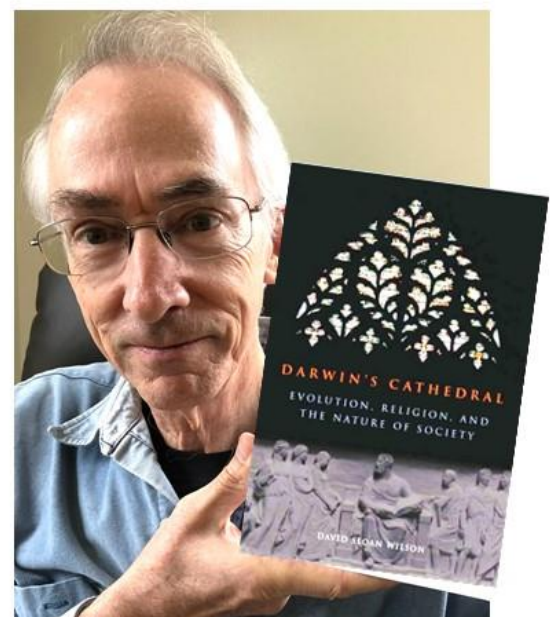
religie speelt een rol in *groep-selectie*: in sociale cohesie en competitie tussen groepen een succesvolle religie verspreidt zich niet in de genen-poel (*nature*), maar in de *memen*-poel Atran & Henrich denken dat moralistische goden zijn geëvolueerd met het sedentarisme religiositeit zou dan dus ook louter een cultureel bij-product zijn, en niet genetisch verankerd

Durkheim: bij-producten → mei-bomen samenvatting p.57

David Sloan Wilson bekritiseert de verbanning van *groep-selectie* uit de evolutionaire theorie hij liet de theorieën van Darwin en Durkheim samenvallen in één coherent verhaal

- Darwin verklaarde moraliteit door *groep-selectie*, met oog voor het *free-rider* probleem
- Durkheim zag religie als een systeem van praktijken dat leden verenigt in een gemeenschap zo kan (tribale) moraliteit voortkomen uit *groep-selectie*, en zijn wij *homo duplex*

Durkheim: bij-producten → mei-bomen samenvatting p.57

in *Darwin's Cathedral* (2002) beschrijft Wilson hoe religie helpt bij sociale cohesie / coöperatie

- jудаïsme creëerde culturele vestingen die leden binnen en buitenstaanders buiten hielden
- Calvijn ontwikkelde een geloof dat uitvreter-gedrag bestreed en commercie stimuleerde
- Balinese rijst-boeren beheren gezamenlijk, in kleinere collectieven, de terrassen

Durkheim: bij-producten → mei-bomen samenvatting p.57

een *subak* bestaat uit families die in onderlinge samenspraak hun rijst-velden beheren
elke *subak* heeft z'n eigen tempel (pura), met eigen goden, aan wie de *subak* offers geeft
bij elke vertakking in het irrigatie-systeem staat een tempel die onderliggende *subaks* verenigt
subaks stroom-afwaarts vereren de god die zorg draagt voor de rijst-velden stroom-afwaarts
aan de oorsprong van het irrigatie-systeem staat een tempel voor de godin van het water (Sri)
daar werken 24 priesters, plus een hoge-priester (de aardse representatie van Sri)
dit systeem minimaliseert privilegering van eigenbelang dat optreedt in een *zero-sum-game*
het systeem laat duizenden boeren, verspreid over vele km²s samenwerken, zonder bestuur

Durkheim: bij-producten → mei-bomen samenvatting p.57

religie speelt van oudsher een rol bij het bewaken van het algemeen belang tegen egoïsme
de opkomst van kapitalisme vereiste een nieuwe theorie over het algemeen belang
het antwoord van liberale economen als Adam Smith (1723-1790) was: *the invisible hand*
de 'tragedie van de meent' (*tragedy of the commons*) is een collectief *prisoner's dilemma*
de meiboom staat symbool voor de gemeenschap: 'e pluribus unum' ('uit velen één')

Durkheim: bij-producten → mei-bomen samenvatting p.57

Haidt trekt de vergelijking met de *hadj* (voor moslims heilige pelgrimstocht naar Mekka)
daar lopen pelgrims 7x rond de *Ka'aba*, en bevestigen zo de heiligheid van deze *institutie*

bij-producten → mei-bomen

p.58

religie bindt mensen samen in een gemeenschap

gemeenschappen kunnen effectiever (als één) functioneren

“religies bestaan voornamelijk om mensen gezamenlijk te laten bereiken wat ze afzonderlijk niet kunnen bereiken”

Durkheim: bij-producten → mei-bomen samenvatting p.58

de *!Kung* geloven in een onnipotente God (Gauwa) en geesten (gauwasi)

ze bieden geen moreel richtsnoer; ze belonen en straffen niet, maar belichamen het lot

dat wat gebeurt (het lot) wordt toegeschreven aan de wil van deze God / geesten

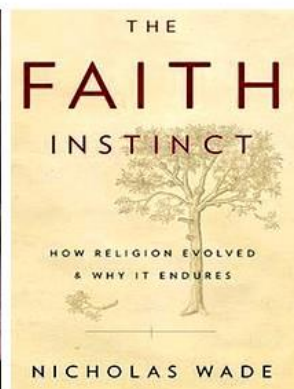
toch spelen deze boven-natuurlijke wezens de hoofdrol in zgn. *healing dances*

Durkheim: bij-producten → mei-bomen samenvatting p.58

“Mensen zoeken verbinding om weerstand te bieden tegen externe kwade krachten. De dans brengt iedereen samen. Ongeacht hun onderlinge relatie, hun gemoedstoestand, of ze elkaar mogen of niet, ze vormen een eenheid, zingend, klappend, samen bewegend in een verenigd voeten-gestamp, klappende handen, opgezweept door de muziek. Geen woorden verdelen hen. Ze handelen als één voor hun geestelijk en lichamelijk welzijn en doen iets samen dat hen doet opleven en plezier schenkt.”

Lorna Marshall: *The medicine dance of the !Kung bushmen* (1969)

Durkheim: bij-producten → mei-bomen samenvatting p.58

nakomelingen van *homo erectus* deden dit waarschijnlijk al voor hun vertrek uit Afrika het is onwaarschijnlijk dat er géén *genetisch-culturele coëvolutie* heeft plaats-gevonden oftewel geen wederzijdse aanpassing van *mentale modules* en en sociale praktijken in *The faith instinct* (2009) verdedigt Nicholas Wade de theorie van Wilson over religie

“Leden van een religieuze samenleving hebben meer kans op overleven en voortplanting dan groepen die minder sociale cohesie hebben, en dus gemakkelijker overwonnen kunnen worden, of uiteenvallen. Genen die coderen voor religieus gedrag zullen zo talrijker worden in de genen-poel.”

50.000 jaar is genoeg tijd voor *genetisch-culturele coëvolutie* van genen, breinen en religies we kunnen religie niet beschouwen als irrelevant bij-product van andere eigenschappen religie is eerder een fundamenteel kenmerk van menselijk denken, voelen en samenleven men kan geïnstitutionaliseerde religies de rug toekeren, maar niet hun religieuze instinct overtuigingen (geloven), praktijken (doen) en behoren tot een groep bepalen ons leven

is God een kracht ten goede of ten kwade?

p.59

New Atheists stellen dat religie (opgevat als irrationeel geloof) een bron van veel kwaad is religieuzen daarentegen zien atheïsten als immorele, onzedelijke en onbetrouwbare kettters

“Beloften, afspraken en eden, die de samenleving bijeen houden, hebben geen vat op een atheïst. Het elimineren van God, zelfs alleen al in gedachte, ontbindt alles.” (John Locke)

religie is een adaptatie op groepsniveau, en bevordert sociale cohesie binnen de groep religie bevordert dus niet persé universeel altruïsme, maar vooral *parochiaal altruïsme* kerk-bezoekers geven meer aan *charity*, maar volgens de eigen ideologie

ook doen ze meer vrijwilligerswerk, maar dan vooral binnen de gemeenschap

religieuzen hebben meer vertrouwen in hun medemens; d.w.z. leden van hun gemeenschap

dit verklaart hoe religieuze gemeenschappen vaak een bloeiende economie creëren

de commerciële functie van tempels: contracten werden opgesteld onder het oog van een god

in de middeleeuwen excelleerden moslims en joden in handel over lange afstanden

ook nu functioneren markten die een veel vertrouwen eisen beter binnen religieuze groepen

is God een kracht ten goede of ten kwade?

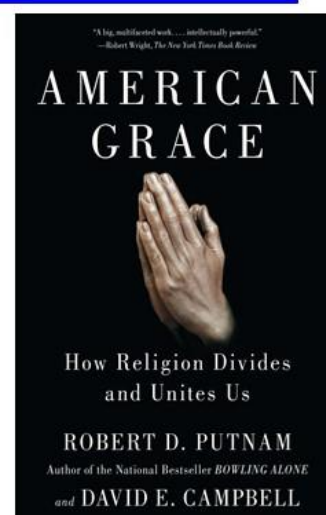
p.59

American grace; how religion divides and unites us

(Robert Putnam & David Campbell, 2010)

- kerk-bezoek is een indicatie van schenkingen aan goede doelen
- ook investeren religieuzen meer tijd in buurt- en burger-zaken

“Naar diverse maatstaven zijn religieuze Amerikanen betere burenen en betere burgers dan seculiere Amerikanen; ze zijn genereuzer qua tijd en geld, vooral in het helpen van behoeftigen, en actiever in het gemeenschapsleven.”

is dat vanwege God's alziend oog, geloof in de hel, omdat ze bidden, of naar de kerk gaan?

wat doorslaggevend blijkt is dat religieuzen deel uitmaken van een morele gemeenschap;

groepsactiviteiten die vorm krijgen binnen een morele *matrix* die onbaatzuchtigheid promoot het gaat niet om wat mensen geloven, maar om hun gevoel tot een gemeenschap te behoren

chimpansees en bijen en goden

samenvatting p.59

in welvarende landen vloeit religieus *altruïsme* ook naar niet-religieuze doelen
in groepen met minder welvaart is dit niet het geval, en bevorderde religie *parochiaal altruïsme*
religie is geëvolueerd om solidair te zijn met, en loyaal naar, leden van de eigen groep
ook religies die universele liefde prediken hebben voor alles zorg voor de eigen parochie
religie heeft groepen in staat gesteld 'om hulpbronnen om te zetten in nageslacht' (L. Newson)
religie is daarmee de dienstmaagd van groepsgedrag, tribalisme en nationalisme

Robert Pape: niet religie is verantwoordelijk voor zelfmoord-aanslagen
ze zijn een antwoord op militaire bezetting door een buitenlandse macht
een aanval op de besmetting van het heilige land door een andere cultuur
een morele *matrix* die de ander demoniseert kan moord legitimeren
dit kan religie zijn, of een politieke ideologie, een militante moraal, etc
religie wordt vaker gebruikt om moord te *legitimeren*,
dan dat het een *oorzaak* is van terreur

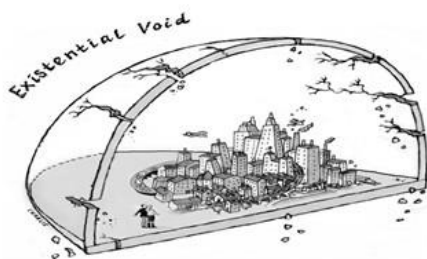

chimpansees en bijen en goden

samenvatting p.60

religies bestrijden ego-centrisme, of kanaliseren het zo dat het ook collectief voordeel oplevert

- goden creëren morele *matrices* waarbinnen Gluconiaanse wezens conformeren
- goden zetten aan tot groepsgedrag, waarbij individuen opgaan in het grotere geheel

religies zijn *morele exo-skeletten*
ze vormen de normen, relaties en *instituties*
die ons gedrag beïnvloeden t.b.v. de groep

atheïsten / liberalen moeten meer vertrouwen op de eigen berijder van de olifant (de ratio)
dat interne morele kompas is echter kwetsbaarder voor hapering / uitval
dit kan leiden tot asociaal, onzedelijk, wetteloos gedrag (Durkheims terminologie: *anomie*)
zonder een morele orde (*matrix / nomos*) is het individu aangewezen op zijn eigen geweten
als individuen losgeweekt worden van de gemeenschap, kan dit leiden tot vervreemding
gevolgen zijn egoïsme, eenzaamheid, asociaal gedrag, gevoel van zinloosheid, suïcidaliteit
culturen die dit *exo-skelet* afwerpen moeten zich beraden op wat er voor in de plaats treedt

de definitie van moraliteit (eindelijk)

“Moraliteit is de bron van solidariteit, dat wat de mens dwingt zijn handelen te reguleren door iets anders dan egoïsme”

Emile Durkheim

instituties dwingen de mens zijn handelen te reguleren door iets anders dan egoïsme
bijv: religies, families, wetten, morele normen en netwerken van betekenis (de *nomos*)
dit zijn geen objectieve, maar sociale feiten: ze bestaan *inzoverre ernaar gehandeld wordt het recht* bestaat bij de gratie van de erkenning rechters, advocaten, aanklager, wetboek, etc
maar moraliteit betreft ook de psyche: morele emoties, de innerlijke advocaat, de *hive-switch*

“morele systemen zijn in elkaar grijpende series van waarden, deugden, normen, praktijken, identiteiten, instituties, technologieën en geëvolueerde psychische mechanismen die samenwerken om egoïsme te onderdrukken of te reguleren, en zo coöperatieve samenlevingen mogelijk te maken.” (Haidt’s definitie)

de definitie van moraliteit (eindelijk)

samenvatting p.60

Haidt definieert moraliteit a.h.v. wat het doet
dit is een *functionalistische* definitie

Turiel definieerde moraal in *essentialistische* termen:
rechtvaardigheid, rechten en welzijn

maar *essentialistische* definities doen andere vormen van moraal af als ‘sociale conventie’
essentialistische definities zijn parochiaal: alleen ónze moraliteit is echt moreel / ethisch

“Here are our central values, and we define morality as being about our central values; to hell with the rest of you.”

in de filosofie wordt onderscheid gemaakt tussen normatieve en descriptieve (meta)-ethiek:

- *normatieve* ethiek probeert a.h.v. argumenten aan te tonen wat ethisch juist is
- *descriptieve* (meta)-ethiek geeft slechts een beschrijving van morele opvattingen

de definitie van moraliteit (eindelijk)

samenvatting p.61

filosofen / ethici zijn zelden geïnteresseerd in wat mensen denken over goed & kwaad
de meeste stromingen in *normatieve ethiek* baseren zich op *utilisme & deontologie*
op die manier worden diverse culturen / morele *matrices* langs een *liberale* meetlat gelegd

een Durkheimiaanse aanvulling zou meer oog hebben voor de sociologische dimensie
sociale orde en cohesie zijn kostbaar en moeilijk te bereiken ('*vertrouwen komt te voet...*')
verbindende *morele funderingen* spelen daarom een cruciale rol in elke samenleving

in pluralistische samenlevingen is het *greatest happiness principle* van beleidsmatig belang
maar als *homo duplex* hebben we als samenleving meer nodig dan rationele afwegingen
een samenleving is meer dan een verzameling calculerende burgers en consumenten
een samenleving vereist sociale cohesie, onderling vertrouwen, en een morele orde
een idee van *het Goede / heilige* vloeit niet als vanzelf voort uit een '*sociaal contract*'

samenvattend

samenvatting p.61

religie is meer dan geloof in boven-natuurlijke krachten dat mensen in onwetendheid houdt
Durkheim & Darwin tonen dat religie draait om groepsidentiteit, morele orde en sociale cohesie

- religie bindt mensen samen in groepen die concurreren met andere groepen
- religie verblindt doordat overtuigingen, normen en waarden de status 'heilig' krijgen

Plato stelde inzicht in *het Ware, het Goede en het Schone* tegenover het illusoire
in een dergelijk wereldbeeld is geen plaats voor twijfel, relativering en kritiek

geloof in goden kan best geëvolueerd zijn vanuit een hyper-sensitieve *agency-detector*
dat we in/achter alles een *intentioneel handelend persoon* zien is in die zin niet vreemd
maar het geloof erin maakte het wel mogelijk morele gemeenschappen te vormen
dat impliceert dat het geloof in geen niet *irrationeel*, maar *functioneel* is
goden worden van oudsher gebruikt om offers, inspanning en toewijding te eisen
zo heeft religie een belangrijke rol vervuld in de evolutie van *homo sapiens* als cultuur-wezen

samenvattend

samenvatting p.61

Jihad betekent 'inspanning', wat vertaald kan worden als toewijding, streven, worsteling, etc ook een strijd tegen wat een bedreiging vormt voor het heilige: wetteloosheid & zedeloosheid

alleen groepen die toewijding aan hun leden ontlokken zijn duurzaam en succesvol
grotere samenlevingen vereisen complexere vormen van samenwerking en hiërarchie
zowel genen als culturele gebruiken waren bepalend in de overgang naar sedentarisme
genetisch-culturele coëvolutie heeft religie mogelijk, en vervolgens ook essentieel gemaakt
goden die coöperatie en altruïsme promootten waren concurrerender t.o.v. andere goden

mensen geven om zaken die niet direct betrekking hebben op henzelf, of hun eigen-belang
we kunnen met anderen meeleven, of gezamenlijk cirkelen om dezelfde tempels of waarheden
zo bouwen we *teams* die zich als eenheid kunnen inzetten voor grotere projecten:
voetbal spelen of volgen, pyramides bouwen, oorlog voeren, stemmen op een partij, etc
dit vermogen tot *collectieve intentionaliteit* is de essentie van religie: samenbinden

samenvattend

samenvatting p.62

religio is een woord waarvan de etymologie al bij de Romeinen omstreden was:

- volgens Cicero een afleiding van *relegere*: herlezen → herbezinnen
- volgens Augustinus een afleiding van *religare*: opnieuw verbinden → committeren aan

ons *liëren* is in de 18^e eeuw ontleend aan het Franse *lier* (Latijn: *ligare* = verbinden)
beide betekenissen laten de link tussen religie en politiek zien: liëren, committeren, kiezen

Aristoteles' typering van de mens als *zoön politikon* is daarom treffend:

de mens is een sociaal-politiek wezen, gericht op het samenleven met anderen in groepen
m.a.w: de mens is een tribaal wezen, dat zich laat leiden door affiliatie met een gemeenschap
verschillen tussen individuen worden uitgewist, verschillen t.o.v. andere groepen uitvergroot

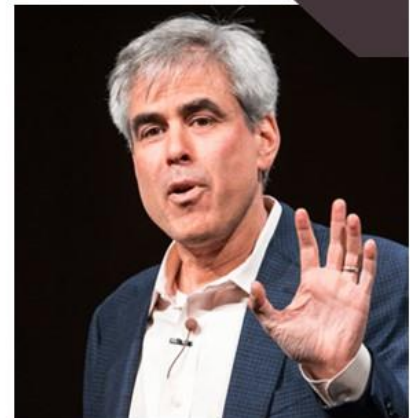
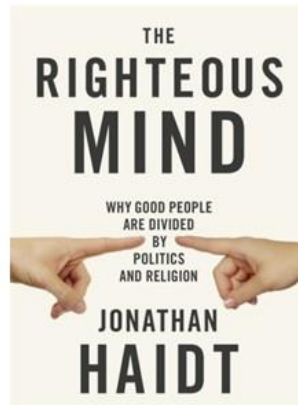
in een democratische samenleving worden verschillende perspectieven geacomodeerd

- de rol van 'de politiek' is beleid te maken waarmee het *algemeen belang* wordt gediend
- maar 'het politieke' gaat om iets anders: *identificatie* met een bepaalde groep

Jonathan Haidt: *The righteous mind* (2012)

DEEL III hoofdstuk 12

constructief van mening verschillen

constructief van mening verschillen

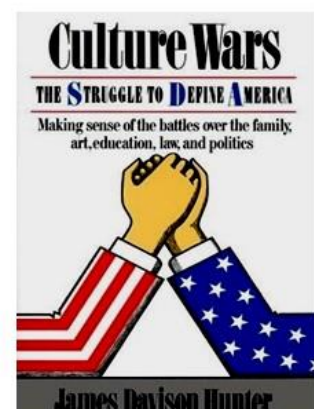
samenvatting p.62

in de politiek gaat het om partijen die streven naar macht, en concurreren om stemmen
beeldvorming en reputatie zijn belangrijker dan integriteit, authenticiteit en waarachtigheid

de *culture wars* werden gevoerd op universiteitscampussen
maar in de 21^e eeuw lijkt polarisatie de samenleving te verdelen
steeds minder mensen typeren zichzelf als *moderate*

politici werden ontmoedigd om te gaan met 'het andere kamp'
i.p.v. de ander te zien als collega werd hij een permanente vijand
er werd meer geld besteed aan *opposition research*

(het achterhalen van belastende informatie)

er is al 3 decennia sprake van een meer parochiale, tribalistische mentaliteit
het antagonisme is soms zo groot dat het congres de begroting niet rond krijgt
sinds 1980 is een *government shutdown* 10x voorgekomen; daarvoor nooit

constructief van mening verschillen

samenvatting p.62

in 2011 konden de partijen het niet eens worden over hoe de overheidsuitgaven te beperken

Obama stelde voor om te bezuinigen op sociale zekerheid en zorg,
maar in ruil voor hogere belastingen voor top-inkomens
deze 'grand bargain' werd weggestemd door rechts (de Tea-Party)
alsook door links (o.a. Bernie Sanders)

Amerika's kredietwaardigheid werd bijgesteld, resulterend in kelderende beurzen
politieke polarisatie → compromisloosheid → verontachtzaming van het algemeen belang

door de politieke geschiedenis heeft het links/rechts-denken zich verankerd in onze cultuur
links en rechts wordt ook psychologisch vaak geschetst op een twee-dimensionale schaal
dit links/rechts-denken is te reductionistisch; er bestaan niet slechts twee soorten mensen
de 6 morele funderingen leiden tot talloze combinaties en standpunten m.b.t. diverse thema's

van genen naar morele matrices

samenvatting p.63

ideologie = "een set van overtuigingen aangaande de juiste ordening van de samenleving"
"het bestaande behouden?" (conservatief) of "het bestaande veranderen?" (progressief)
in het *Assemblée nationale* (1789-1791) zaten conservatieven rechts, progressieven links
sinds Marx ging men er vanuit dat mensen partijen steunen die aansluiten bij hun belangen:
de werkende klasse steunt / stemt links, de bezittende klasse steunt / stemt rechts

maar de afgelopen 150 jaar is de wereld veranderd:

- arbeiders in de rust-belt, mijnwerkers in Virginia en boeren in de mid-west stemmen rechts
 - vermogenden in de grote steden en yuppies in Silicon Valley stemmen progressief
- eigen-belang is de afgelopen jaren een slechte indicator gebleken voor politieke voorkeuren

van genen naar morele *matrices*

samenvatting p.63

- politieke voorkeuren worden deels verklaard vanuit omgevingsfactoren (opvoeding, media)
- maar ook genetische factoren spelen een rol bij karakter-vorming en politieke affilatie qua IQ, maar ook qua specifieke voorkeuren, smaak, religiositeit, ondernemendheid, etc genetica bepaald 33% tot 50% de variabiliteit tussen politieke voorkeuren van individuen

Victor Lamme (2010):
De vrije wil bestaat niet
p. 144: de invloed van
genetische achtergrond
op persoonlijkheids-
kenmerken, karakter-
trekken en enkele
psychiatrische
ziektebeelden

Extravert	54%	Artistiek	39%
Meegaand	42%	Sociaal	37%
Gewetensvol	49%	Ondernemend	31%
Neurotisch	48%	Behoudend	38%
Open	57%	Politiek conservatief	55%
Positief emotioneel	50%	Rechts autoritair	57%
Negatief emotioneel	44%	Gelovig	38%
Beheersing	52%		
Intelligentie (kind)	54%	Alcoholisme	55%
Intelligentie (volw)	88%	Schizofrenie	80%
Realistisch	36%	Anti-sociaal	43%
Onderzoekend	36%	Fobieën / panisch	30%

van genen naar morele *matrices*

samenvatting p.63

- maar hoe kan iets dat nog maar een paar decennia bestaat genetisch verankerd zijn? (kern-energie, globalisering, milieu-vervuiling, etc zijn thema's die pas 50 jaar bestaan)
- hoe kan iemand van politieke partij veranderen als politieke affilatie genetisch bepaald is?

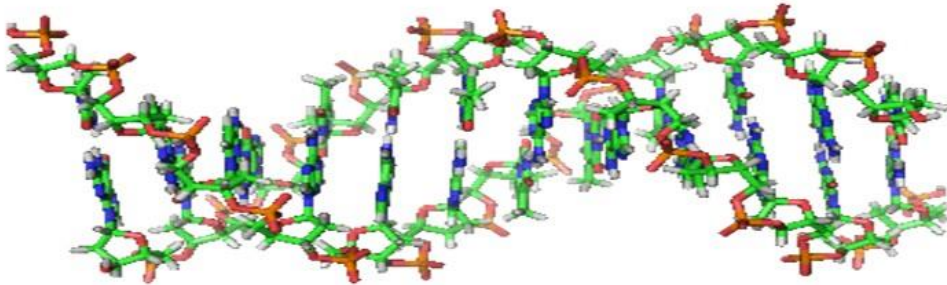
'aangeboren' betekent niet genetisch vastgelegd, noch universeel (*nature-nurture*)
het brein is geen computer, alswel een onaf manuscript, waar nog veel aan toegevoegd wordt
het brein is georganiseerd (als resultaat van evolutie), in anticipatie op toekomstige ervaring
hoe mensen ontwikkelen en komen tot politieke voorkeuren gebeurt in 3 stappen:

stap 1: genen maken breinen

samenvatting p.64

DNA-onderzoek wijst uit dat bepaalde genen meer voorkomen bij liberalen / conservatieven

- sommige van deze genen zijn gerelateerd aan neuro-transmitters (*glutamaat & serotonine*) deze neuro-transmitters spelen een rol bij de reactie van het brein op dreiging en angst
- andere genen zijn gerelateerd aan de functie van neuro-transmitters als *dopamine* *dopamine* speelt een rol bij openheid voor nieuwe ervaringen en sensatie-behoefte

- conservatieven zijn meer beducht voor dreiging; voor hen zijn orde en veiligheid belangrijk
- progressieven zijn exploratiever; hebben minder behoefte aan orde, structuur en *closure*

stap 2: eigenschappen banen paden

onze persoonlijkheid kent volgens Dan P. McAdams 3 levels:

1) *disposities / neigingen*: angst, openheid, geweten, extravertie, vriendelijkheid, neuroticisme
basale karakter-eigenschappen hebben we van jongs af aan, en vormen onze persoonlijkheid afhankelijk van hoe de omgeving op ons (gedrag) reageert en hoe we daar mee om gaan
men reageert anders op verbale, zelf-redzame, assertieve kinderen dan op verlegen kinderen
dat is weer afhankelijk van of men nieuwsgierige, assertieve kinderen leuk vindt en stimuleert

2) *karakteristieke adaptaties*: cognities en coping-mechanismen ontwikkelen zich als reactie
is de omgeving liefdevol? verwaarlozend? streng? onvoorspelbaar? veeleisend?
elk kind gaat daar anders mee om: sommige zijn gebaat bij structuur, andere bij creativiteit
sommige kinderen krijgen een opvoeding die bij hun karakter past, andere niet

zowel *disposities* als *adaptaties* hebben z'n weerslag op hoe mensen worden wie ze zijn

3) *narratieve identiteit*

stap 3: mensen construeren een *levensnarratief*

3) de mens is een *narratief wezen*: hij denkt in verhalen, ook als hij zijn eigen leven beziet volgens McAdams moeten psychologen kwantitatieve data integreren in een kwalitatieve kijk disposities en karakteristieke adaptaties bepalen ons leven, en daarmee ons levensverhaal levensverhalen zijn niet objectief, maar subjectieve, selectieve reconstructies van het verleden maar op hun beurt geven ze wel betekenis en sturing aan ons gedrag, keuzes en relaties het maakt verschil of je jezelf ziet als autonoom en succesvol, of als slachtoffer van het leven

de theorie van *morele funderingen* laat zien hoe levensverhalen zijn doordrenkt van moraliteit

- conservatieve christenen benadrukken respect, autoriteit, loyaliteit, en oprechtheid
- progressieve christenen benadrukken zorg om menselijk lijden en rechtvaardigheid

levensnarratief als brug naar een *politieke identiteit*

levensverhalen zijn een brug voor de adolescentie en een volwassen politieke identiteit Keith Richards (Rolling Stones) beschrijft een keerpunt in zijn leven in zijn auto-biografie koorzangers werden vrijgesteld van lessen om mee te kunnen doen aan competities aan het begin van de puberteit eindigde hun carrière en moesten ze een schooljaar inhalen

“The moment that happened, Spike, Terry and I, we became terrorists. I was so mad, I had a burning desire for revenge. I had reason then to bring down this country and everything it stood for. I spent the next three years trying to fuck them up. If you want to breed a rebel, that’s the way to do it.... It still hasn’t gone out, the fire. That’s when I started to look at the world in a different way, not their way anymore. That’s when I realized that there’s bigger bullies than just bullies. There’s them, the authorities. And a slow burning fuse was lit.”

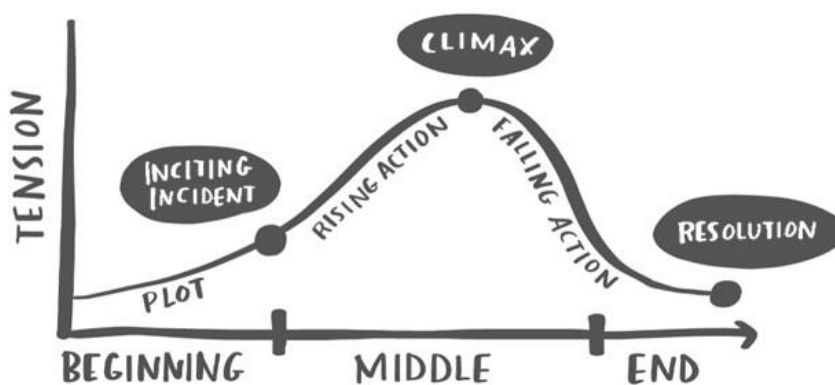
grote verhalen: liberalisme & conservatisme

Christian Smith: *Moral, believing animals; human personhood and culture* (2003)

elke samenleving heeft in haar kern iets dat als 'heilig' wordt beschouwd

grand narratives identificeren en bekrachtigen die heilige kern van de morele *matrix*

- elk *narratief* identificeert een begin ('er was eens...'), een midden (dreiging), en een slot
- elk *narratief* is ontworpen om de luisteraar moreel te oriënteren: goed versus kwaad
- en om te instrueren welke deugden bijdragen aan de verdediging van het heilige

grote verhalen: liberalisme

samenvatting p.65

het *liberale vooruitgangsnarratief* verbeeldt de morele *matrix* van intellectueel links:

“Ooit leefden de mensen in onrechtvaardige, ongezonde, repressieve samenlevingen.

Deze achterlijke samenlevingen waren slecht vanwege de ongelijkheid, uitbuiting, en irrationele traditionalisme. Maar het nobele en humane verlangen naar vrijheid, gelijkheid en voorspoed leverde een dappere strijd tegen de krachten van ellende en onderdrukking, en slaagde er uiteindelijk in om een moderne, liberale, democratische, kapitalistische welvaartsstaat te vestigen. Terwijl de moderne sociale omstandigheden ons nog steeds in staat stellen om individuele vrijheid en geluk voor iedereen te maximaliseren, moet er nog veel werk worden gedaan om de vestingen van ongelijkheid, uitbuiting, en onderdrukking te ontmantelen. Deze strijd voor een juiste samenleving waarin individuen gelijkwaardig zijn, en vrij om hun zelf-gedefinieerde geluk na te streven is de enige missie die het waard is om je leven aan te wijden.”

de ketenen van autoriteit, hiërarchie en traditie moeten gebroken, om slachtoffers te bevrijden
deze morele *matrix* leunt op de *zorg-fundering*, en op de *vrijheid-fundering*

grote verhalen: conservatisme

samenvatting p.65

Drew Westen (*The Political Brain*, 2007) typeert het conservatieve *grand narrative*:

“Ooit was Amerika een lichtend baken. Toe kwamen de liberalen en richtten een federale bureaucratie in die de onzichtbare hand van de vrije markt in de boeien sloeg. Ze ondermijnden onze traditionele Amerikaanse waarden en stelden zich vijandig op tegen God en geloof. In plaats van te stellen dat mensen werken voor hun geld sluisden ze geld weg van hardwerkende Amerikanen en gaven het aan Cadillac-rijdende drugs-verslaafden en bijstandsmoeders. In plaats van criminelen te straffen probeerden ze hen te begrijpen. In plaats van zich in te zetten voor de slachtoffers, zetten ze zich in voor de rechten van criminelen. In plaats van vast te houden aan traditionele Amerikaanse waarden van familie, trouw en individuele verantwoordelijkheid, predikten ze overspel, sex voor het huwelijk, een homo-rechten... En ze bevorderden een feministische beweging die traditionele rol-patronen heeft ondermijnd. In plaats van kracht te tonen aan hen die kwaad willen doen in de wereld, hebben ze bezuinigd op militaire budgetten, geen respect getoond aan onze soldaten in uniform, onze vlag verbrand, en gekozen voor onderhandeling en multi-lateralisme.... Toen besloten Amerikanen om hun land terug te veroveren op hen die het verkwanselden.”

grote verhalen: liberalisme & conservatisme

liberalen herkennen weinig moraliteit in waarden als *loyaliteit*, *autoriteit* en *heiligheid*

- *loyaliteit* veronderstelt groepsdenken, wat leidt tot uitsluiting, marginalisering & ongelijkheid
- *autoriteit* is gebaseerd op onderdrukking en dus onverenigbaar met vrijheid en gelijkheid
- *heiligheid* is geloof in traditionele waanbeelden en ongelegitimeerde machtsverhoudingen

Haidt, Graham en Nosek deden onderzoek naar in hoeverre beide kampen elkaar begrepen:

‘vul de Moral Foundations Questionnaire in: als jezelf, als liberal, en conservative’

conservatieven waren accurater in voorspellen van antwoorden van de ander dan *liberals*
liberalen waren meer bevooroordeeld en stereo-typerend in hun ideeën over conservatieven

de blinde vlek van links: *moreel kapitaal* samenvatting p.66

in zijn boek *Conservatism* (1997) onderscheidt Jerry Muller conservatisme van orthodoxie:

- orthodoxie gaat uit van een morele orde die model staat voor de menselijke samenleving
orthodoxie (de juiste leer) is vrijwel synoniem met fundamentalisme, en dus radicalisme
bijv. een letterlijke vertaling van bijbelse voorschriften, of invoering van de *sharia*
- conservatieven schuwen extremisme, en geloven in behoedzaamheid, tradities, etc

ook onderscheidt Muller conservatisme van de romantiek / contra-Verlichting:

- de romantiek verzette zich tegen het rationalisme en vooruitgangsgeloof van de Verlichting
het was per definitie conservatief, en beriep zich op emotie, intuïtie, en de natuur
- modern conservatisme heeft zijn oorsprong in David Hume en Edmund Burke
zij waren niet anti-utilistisch, maar juist bepleiters van pragmatisme en gezond verstand
ze onderbouwen hun kritiek met een beroep op menselijk geluk op basis van redelijkheid

de blinde vlek van links: *moreel kapitaal* samenvatting p.66

als liberaal had Haidt conservatisme gelijk gesteld met orthodoxie, religie, geloof, irrationaliteit
als atheïst en wetenschapper moest hij dan ook wel liberaal zijn (dacht hij)

maar modern conservatisme gaat over het creëren van omstandigheden voor 'het goede leven'
gegeven randvoorwaarden in elke samenleving zijn: de *menselijke aard* en *instituties*

1] de *menselijke aard*:

conservatieven zijn niet idealistisch: ze wantrouwen utopische ideologieën
ze geloven dat de mens imperfect is, en zonder begrenzing geneigd tot kwalijk gedrag
verantwoordelijkheid t.a.v. de samenleving is dus iets dat gecultiveerd dient te worden

2] *instituties*:

instituties evolueren geleidelijk als *sociale feiten* die we gaan respecteren, of zelfs vereren
instituties ontdaan van autoriteit, beschouwd als arbitraire conventies, zijn ineffectief
dat nodigt uit tot *anomie* en sociale onzekerheid / instabiliteit
conservatieven zien iets wat liberalen niet zien: het belang van *moreel kapitaal*

de blinde vlek van links: *moreel kapitaal* samenvatting p.67

de term *kapitaal* in de economie gaat terug tot economen als Adam Smith en Karl Marx
Smith: 'dat deel van iemands eigendom waarvan hij verwacht dat het hem winst oplevert'
economisch kapitaal wordt verder onderverdeeld in *financieel, fysiek en menselijk kapitaal*

sociaal kapitaal werd populair na Robert Putnam's *Bowling Alone* (2000)
sociaal kapitaal verwijst naar sociale banden, wederkerigheid, vertrouwen
voor samenlevingen / economische actoren is *sociaal kapitaal* essentieel
conservatieven én liberalen hebben *sociaal kapitaal* hoog in het vaandel
maar ze denken anders over hoe dat te bereiken...

als je gelooft in de mens als altruïstisch wezen, bevordert vrijheid een sociale samenleving
conservatieven menen dat mensen externe begrenzing nodig hebben om te (samen)leven
goed gedrag, sociale cohesie, coöperatie, zelf-ontplooiing, zin-geving, etc behoeven sturing
daarom zijn *instituties* (wetten, gebruiken, tradities, culturele normen & waarden) belangrijk
zonder *instituties* zal de samenleving desintegreren tot betekenis-zoekende individuen
sociaal kapitaal gaat over relaties, en hoe dit individuen in staat stelt 'iemand te worden'

de blinde vlek van links: *moreel kapitaal* samenvatting p.67

morele gemeenschappen zijn geen groep van individuen, op basis van een '*sociaal contract*'
relaties zijn ingebed in een sociale omgeving, die mensen doet 'deugen' / conformeren
kleinschaligheid en culturele homogeniteit zijn factoren die *moreel kapitaal* verhogen

de stad kent minder sociale controle, meer diversiteit en creativiteit, wat mensen aantrekt
afhankelijk van iemands persoonlijkheid zal hij beter gedijen in een dorp, dan wel in de stad
dat verklaart deels waarom steden doorgaans liberaler zijn en het platteland conservatiever

definitie van *moreel kapitaal*: 'voorwaarden die een morele gemeenschap mogelijk maken'
randvoorwaarden: morele waarden, deugden, normen, praktijken, identiteiten, *instituties*
als deze samen gaan met morele psychologische mechanismen bevorderen ze coöperatie
zo worden *anomie*, egoïsme en parasitisme ontmoedigd, en sociale cohesie bevorderd

de blinde vlek van links: *moreel kapitaal* samenvatting p.68

stel er zijn twee communes, en beide hebben een lijst met normen, waarden en deugden:

- commune A waardeert zelf-expressie en tolerantie, wat nieuw-komers aantrekt
- commune B waardeert conformiteit en loyaliteit, wat leidt tot *moreel kapitaal*

B zal beter in staat zijn egoïsme te bestrijden, en zal een langer leven beschoren zijn

morele gemeenschappen zijn fragiel, moeilijk op te bouwen en gemakkelijk te ondermijnen

voor grote gemeenschappen is het gevaar van *morele entropie* inherent

veel naties mislukken door corruptie, despotisme (autocratie) en nepotisme / cliëntelisme

zonder waarden, deugden, normen, praktijken, identiteiten en *instituties* geen *moreel kapitaal*

de blinde vlek van links: *moreel kapitaal* samenvatting p.68

Haidt stelt dat *moreel kapitaal* een hoog goed is, maar geen onverdeeld goed

het bestrijdt egoïsme, maar garandeert niet alle vormen van eerlijkheid / gelijkheid

moreel kapitaal helpt een gemeenschap te functioneren, maar vaak ten koste van anderen

fascisme en sektarisme zijn voorbeelden waarbij groeps-identiteit ten koste gaat van kritiek

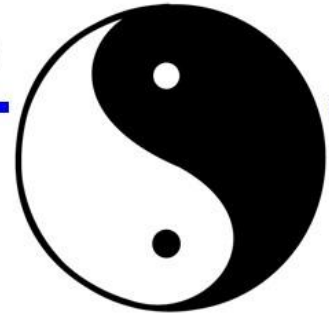

veranderingen (in een organisatie of samenleving) vereisen aandacht voor *moreel kapitaal*

- blinde vlek van links: progressie-drang houdt geen rekening met andere morele instincten
in emancipatoir opzicht heeft het liberalisme zich bewezen, als politieke filosofie te weinig
- conservatisme is behoudend, en ziet zelden de noodzaak tot verandering als de tijd daar is

een yin & twee yangs

samenvatting p.68

yin & yang staan voor tegengestelden die complementair zijn dag & nacht, man & vrouw, orde & chaos, ratio & emotie, etc zo kent het politieke debat ook z'n polen (en polarisatie):

“een partij van orde en stabiliteit, en een partij van vooruitgang en hervorming, zijn beide noodzakelijke elementen in een gezonde politiek” - John Stuart Mill, 1859

“Sinds 600 v.Chr. tot nu zijn filosofen verdeeld over de vraag of sociale banden moeten worden versterkt of losser gemaakt. Het is duidelijk dat elke partij deels gelijk heeft, en deels ongelijk. Sociale cohesie is noodzakelijk, maar dit is nooit bereikt d.m.v. rationele argumenten alleen. Elke gemeenschap kent twee gevaren: verstarring door teveel discipline en eerbied voor traditie enerzijds, en anderzijds desintegratie of onderwerping door een vreemde mogendheid door individualisme en onafhankelijkheid die coöperatie onmogelijk maakt.” - Bertrand Russell, 1946

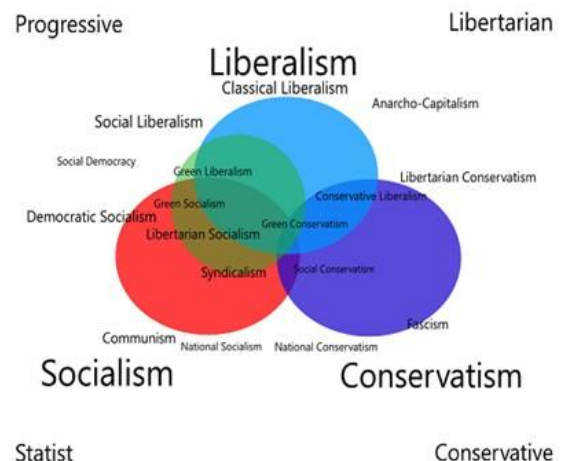
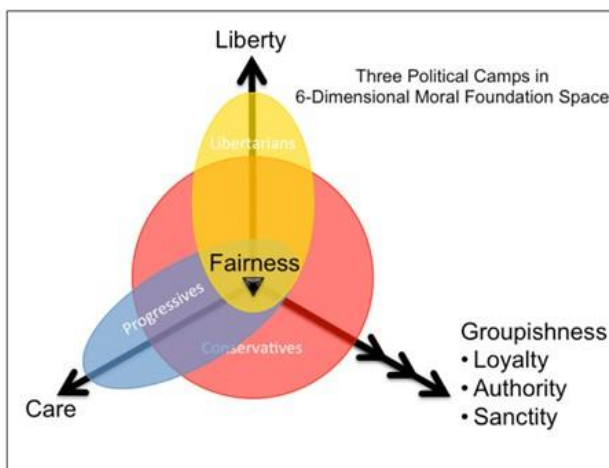

een yin & twee yangs

samenvatting p.68

vervolgens focust Haidt op de huidige politieke en sociale constellatie in de polariserende V.S. hij vergelijkt *liberals*, *libertarians* en (social) *conservatives*

- *liberal*: progressief of links-liberaal (D66, PvdA, linker vleugel van de VVD)
- *libertarian*: individuele autonomie en een kleine overheid (VVD, Libertaire Partij)
- *conservative*: traditionele normen & waarden en gemeenschap (CDA, CU, SGP)

yin: liberale wijsheid

samenvatting p.69

links baseert haar morele *matrix* op 3 funderingen, maar het meest op de *zorg-fundering* links-liberalen hebben weinig op met loyaliteit, autoriteit en heiligheid (afgezien van de natuur) de centrale (heilige) waarde voor liberalen is bekommernis om slachtoffers van ongelijkheid het wijzen op de 'eigen verantwoordelijkheid' wordt beschouwd als zondig / heiligschennis zorg voor kwetsbaren, en strijd tegen de heersende macht, vereist verandering van *instituties*

punt #1:

overheden moeten bedrijven reguleren: door wetgeving, belasting-heffing en opdeling bedrijven hebben geen verplichtingen naar de samenleving maar naar hun aandeelhouders winst wordt behaald door meer omzet te draaien, of kosten-efficiënter te produceren kosten-efficiëntie kan bereikt worden door onkosten te *externaliseren* (afwentelen) belasting-vermijding, loon-korting, ontduiking van milieu-regels, verbod op vakbonden, etc Haidt is geen anti-kapitalist, maar wel glauconiaan: de ring van Gyges corrumpeert dit kan ernstige gevolgen hebben voor het algemeen belang (volksgezondheid, milieu, etc)

yin: liberale wijsheid

samenvatting p.69

punt #2: problemen kunnen opgelost worden door regulering met de toename van auto-gebruik nam ook de vervuiling toe begin jaren '70 werd er jaarlijks 200.000 ton lood per jaar uitgestoten

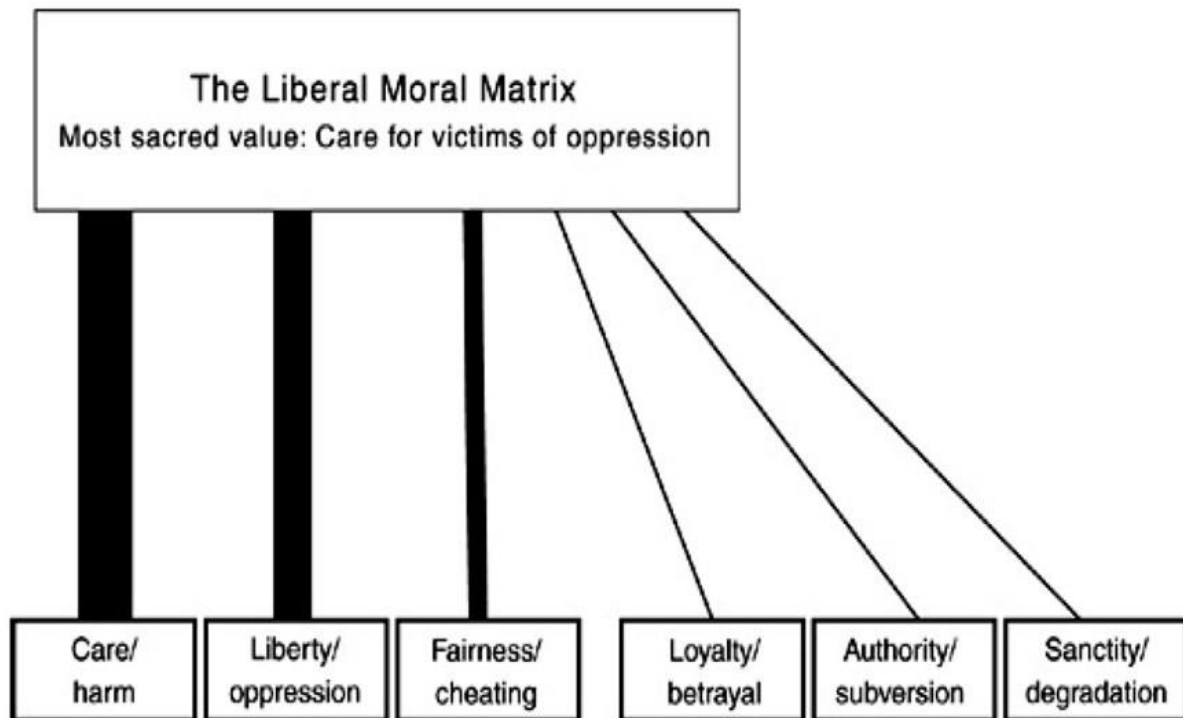
Carter begon met het uitfaseren van lood in benzine, maar Reagan draaide regelgeving terug 'Government is not the solution to our problem, government is the problem' (Reagan, 1981)

i.p.v. strengere straffen zouden we moeten investeren in het bestrijden van *externaliseren* zij die geloven in de markt moeten uitleggen hoe ze *externaliseren* aan banden willen leggen

yin: liberale wijsheid

samenvatting p.69

yang #1: libertaire / libertarische wijsheid

p.70

libertariërs / libertijnen zijn in sociaal opzicht liberaal, maar economisch conservatief ze pleiten voor individuele vrijheid, eigen verantwoordelijkheid, geen inmenging van de staat qua drugs, abortus, euthanasie, gay-rights zijn ze liberaal, maar ze hekelen progressief beleid de strijd tegen racisme, sexismen en discriminatie bevordert de cultivatie van slachtofferschap ze onderschrijven de Verlichtingsidealen die het individu moesten bevrijden van paternalisme

eind 19^e eeuw werd 'liberal' gekoppeld aan partijen die kritisch waren t.a.v. het groot-kapitaal het algemeen belang (vrijheid, welvaart) zou bedreigd worden door machtige bedrijven deze links-liberalen keken naar de overheid om de macht van nieuwe despoten te beteugelen het bevorderen van vrijheid en welzijn van *alle* burgers zou een taak van de overheid zijn progressieve republikeinen en democraten wilden de macht van grote bedrijven beteugelen (bestrijden van monopolies, wettelijke arbeidsvoorwaarden, controle op voedsel-veiligheid) sommige wetten grepen direct in op het private domein: leerplicht, verbod op alcohol, etc

yang #1: libertaire / libertarische wijsheid

p.70

in 1912 scheidde de *Progressive Party* zich af van de *Republican Party* na de teloorgang van de *Progressive Party* werd de *Democratic Party* de progressieve partij Franklin D. Roosevelt (1933-1945) lanceerde een omvangrijk hervormingsprogramma deze *New Deal* betekende volgens *libertariërs* het einde van de vrijheid sinds de jaren '30 / '40 steunen *liberals* de democraten, en *libertariërs* de republikeinen *libertariërs* zien *liberals* als pseudo-socialisten die rechtvaardigheid als overheidstaak zien voor *libertariërs* is autonomie (individuele verantwoordelijkheid) de heiligste waarde soms wordt deze stroming gelijkgesteld met klassiek-liberaal, of conservatief-liberaal ze beroepen zich op Ayn Rand, Robert Nozick, Friedrich Hayek, Milton Friedman, etc “*Libertarians are basically liberals who love markets and lack bleeding hearts*” op yourmorals.org hebben *liberals*, *libertarians* en *conservatives* enquêtes ingevuld een analyse laat zien dat *libertariërs* en *liberals* qua persoonlijkheid veel op elkaar lijken waar ze verschillen is qua zorg voor anderen, en de mate waarin ze bedrijven willen reguleren *libertariërs* geloven niet in *algemeen belang*, anders dan een resultaat van individuele keuzes: ‘als iedereen voor zichzelf zorgt, hoeft niemand voor een ander te kiezen of te zorgen’

contra-punt #1: markten werken fabuleus

p.70

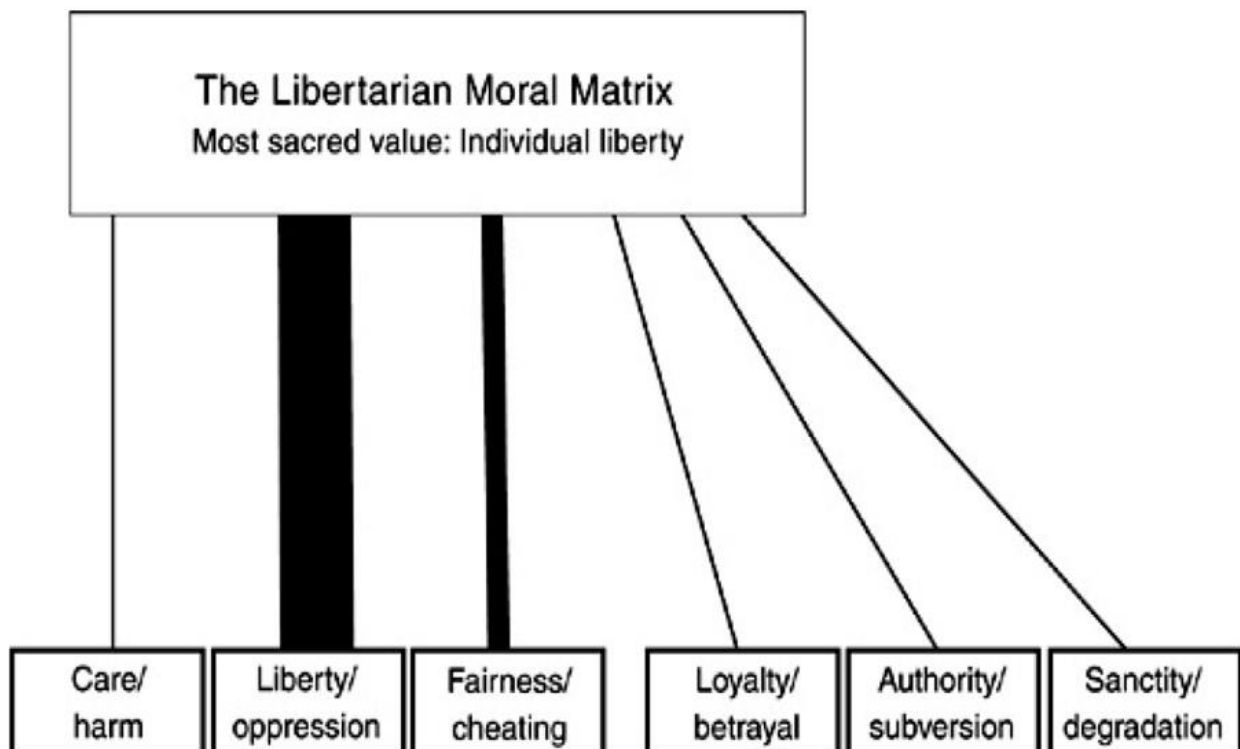
‘voor niets gaat de zon op’; maar toch lijken velen te geloven dat alles gratis moet zijn bedrijven opereren in een markt waarbij de consument veel voor weinig wil dat kan alleen maar als:

- bedrijven zoveel mogelijk productie-kosten *externaliseren* (afwentelen op derden)
- er systemen zijn die individuele kosten zoveel mogelijk spreiden over het collectief
bijv: overheden die zaken betalen van belastinggeld betaald door burgers, of
zorg-verzekeraars die routine-behandelingen vergoeden van betaalde premies de A.P.K. betalen we zelf, maar voor controle bij de tandarts kunnen we ons verzekeren zo wordt niet risico afgekocht (routine-behandelingen), maar marktwerking tegen-gegaan

er is kritiek op markt-werking in sectoren waar solidariteit leidend zouden moeten zijn maar als alles gratis is zullen mensen geen prikkel ervaren om kosten te besparen uit angst om afgerekend te worden op eigen keuzes kiezen we voor collectieve oplossingen dit ondermijnt verantwoordelijkheid bij individuen, en innovatie bij bedrijven *libertariërs* menen dat mensen zelf verantwoordelijk zijn voor consequenties van hun keuzes

yang #1: libertaire / libertarische wijsheid

p.70

yang #2: sociaal-conservatieve wijsheid samenvatting p.71

sociaal-conservatieven hebben de 'breedste moraal': ze hechten aan alle 6 morele dimensies meer dan liberalen en *libertariërs* hechten ze aan loyaliteit, autoriteit en heiligheid conservatieven zijn de partij van orde & stabiliteit, en gekant tegen hervormingen hun bredere morele *matrix* stelt hen in staat bedreigingen voor *moreel kapitaal* te ontwaren ze zijn niet tegen vooruitgang / innovatie, maar wel tegen *progressief beleid & ideologie* hervormingen zijn gericht op het veranderen van *instituties*, tradities en moraal het behoud van *sociale instituties* en tradities is voor conservatieven een heilige waarde

contra-punt #2: je helpt de bijen niet door de korf te vernietigen
liberals hekelen uitsluiting, en zien religie als gebaseerd op uitsluiting

*'Imagine there's no countries [...] Nothing to kill or die for, and no religion
Imagine all the people, livin' life in peace [...] A brotherhood of man [...]
You may say I'm a dreamer, but I'm not the only one. I hope someday
you'll join us, and the world will live as one.'* - John Lennon: *Imagine* (1971)

yang #2: sociaal-conservatieve wijsheid samenvatting p.72

conservatieven staan sceptisch tegenover utopisch idealisme, wat ze beschouwen als naïef wat ons maakt tot sociale *team-spelers* is *parochiaal altruïsme*, niet *universeel altruïsme* mensen ontwikkelen deugden binnen een groep, en 'de ander' behoort niet tot de groep *moreel kapitaal* wordt opgebouwd binnen de groep, en erodeert als de groep desintegreert

"Gehechtheid aan onze onder-afdeling in de samenleving, liefde voor het kleine peloton waartoe we behoren, is het eerste principe van onze liefde voor de staat. Het is de eerste schakel in de ketting die ons verbindt met liefde voor ons land en voor de mensheid."

Edmund Burke: *Reflections on the Revolution in France* (1790)

Adam Smith: *Theory of the Moral Sentiments* (1759)

verkent de relatie emoties-moraliteit
patriotisme en parochialisme zetten mensen aan
om dingen te verbeteren (naar vermogen)

yang #2: sociaal-conservatieve wijsheid samenvatting p.72

Robert Putnam: *E Pluribus Unum; diversity and community in the 21st century* (2007)
er is een correlatie tussen immigratie / diversiteit en een afname van *moreel kapitaal*
racisme impliceert minder *bridging capital* tussen, niet binnen groepen (*bonding capital*)
maar beide vormen van *sociaal kapitaal* (*bridging capital* én *bonding capital*) nemen af

"Diversity triggers not in-group / out-group division, but anomie or social isolation.

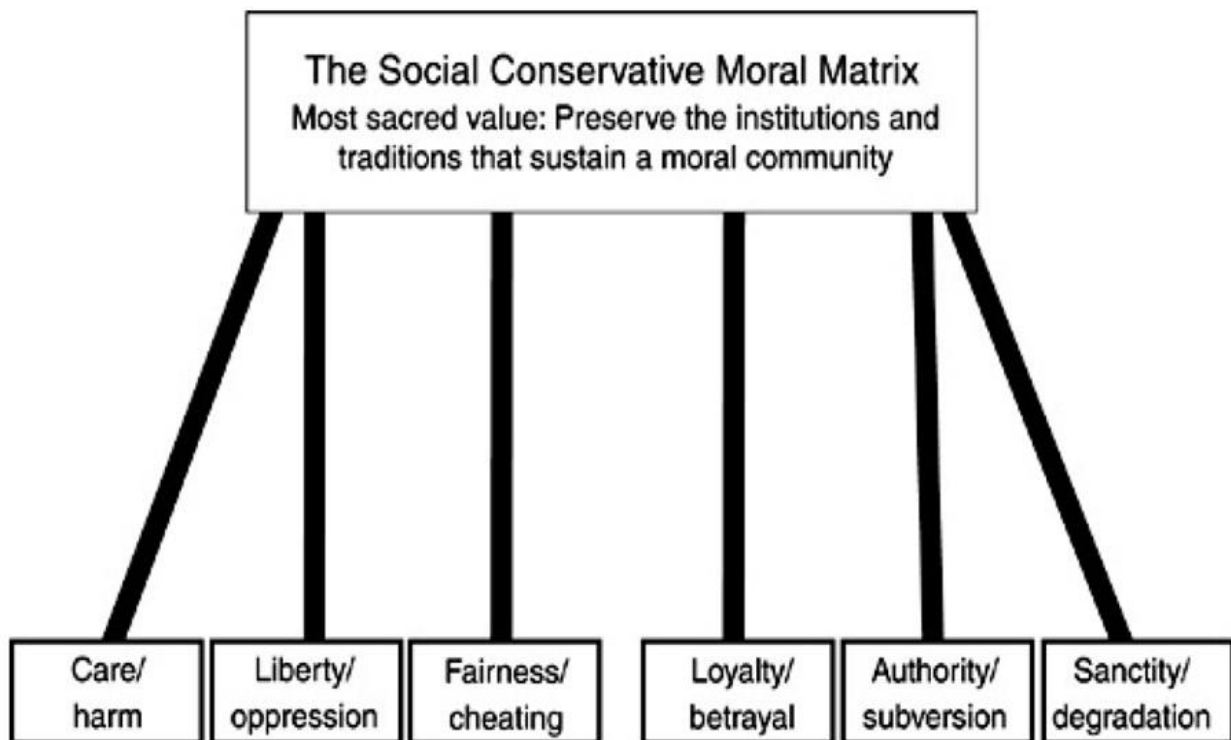
In colloquial language, people living in ethnically diverse settings appear to

'hunker down'; that is, to pull in like a turtle." (Robert Putnam: *E Pluribus Unum*, 2007)

'*turtling*' is het tegengestelde van wat Haidt '*hiving*' noemt: het socialiseren van mensen

liberals springen op de bres voor slachtoffers, en bestrijden loyaliteit, autoriteit & heiligheid met de hervormingen die ze voorstaan ondermijnen ze tradities, *instituties* & *moreel kapitaal*
liberals nemen het op voor minderheden, door de aanval te openen op het geheel (de korf)
door het benadrukken van verschillen worden mensen eerder *méér* dan *minder* parochiaal

yang #2: sociaal-conservatieve wijsheid samenvatting p.72

naar een beschaafdere vorm van politiek bedrijven

yin & yang stamt uit het oude China, een cultuur waar harmonie en balans heilig waren in *mono-theïstische* culturen (jodendom, islam, christendom) is strijd de centrale metafoor profet Mani (216-276) verkondigde dat de wereld het strijd-toneel was tussen goed & kwaad de mens is de front-linie in de strijd: hij heeft het goede en het kwade in zich, en moet kiezen elke vorm van compromis is een pact met de duivel, en dus is politiek per definitie zondig

sinds de *culture wars* is de Amerikaanse politiek manicheïstisch geworden de strijd tussen *liberals / democrats* en *conservatives / republicans* leidt tot impasses de oorsprong ligt in de jaren '60, toen de burgerrechten-beweging Amerika veranderde tot dan waren liberalen & conservatieven verdeeld over beide partijen de conservatieve zuidelijke staten waren sinds de burgeroorlog (1861-1865) democratisch ratificering van de *Civil Rights Act* (1964) dreef conservatieven naar de republikeinen tegen de jaren '90 was het zuiden republikeins, en is de politiek gepolariseerder dan ooit anno 2012 is de liberale republikein conservatiever dan de conservatieve democraat Amerika heeft nu 2 'pure' partijen: een liberale (*democrats*) en een conservatieve (*republicans*)

naar een beschaafdere vorm van politiek bedrijven

polarisering werd altijd gedempt door informele omgang tussen politici en hun families
politici ontmoetten, hun vrouwen werden vriendinnen, kinderen speelden
na 1995 ontmoedigde Newt Gingrich republikeinen Washington te verhuizen
ze vliegen naar Washington, bedrijven 3 dagen politiek, en vliegen terug
politiek wordt gekenmerkt door de tactiek van de verschroeiende aarde

voor burgers geldt dat technologie het mogelijk maakt dat we ons opsluiten in ons eigen gelijk
burgers leven steeds meer in virtuele *bubbles* waarin ze vooral gelijkgezinden ontmoeten
ondanks toenemende pluriformiteit raken we steeds meer verstrikt in tribale gemeenschappen
we cirkelen rond heilige waarden en verzinnen argumenten die ons eigen gelijk bevestigen
de ander is verstoken van waarheid, redelijkheid, de feiten en *common sense*

wil je de ander begrijpen, kijk naar wat *heilig* is voor die ander: kijk naar zijn morele *matrix*
en om je geest open te stellen, moet je ook je hart open stellen: je kan wat leren van de ander

samenvattend

samenvatting p.73

genetica heeft invloed op karaktereigenschappen en dus op hoe mensen zich ontwikkelen
dispositities (nature) en *adaptaties* (nurture) creëren een persoonlijk *narratief*
deze narratieven vinden aansluiting bij de een of andere politieke ideologie / partij

als mensen zich verbinden met een politieke stroming vormen ze zich naar die morele *matrix*
ze zien een bevestiging van hun *grand narrative* in alle sociaal-politieke kwesties
confirmation bias = de cognitieve neiging bevestiging te zoeken voor bestaande aannames

op *sociale media* wordt een *confirmation bias* versterkt door *filter-bubbles*:
gebruikers krijgen informatie die aansluit bij hun ideeën op basis van eerder klik-gedrag
confirmation bias leidt tot tribalisme, polarisatie, wantrouwen, en tast *moreel kapitaal* aan

progressief en conservatief zijn als *yin & yang*: tegengestelden, maar vullen elkaar aan